Zbornik sudske prakse

PRESUDA OPĆEG SUDA (četvrto vijeće)

15. srpnja 2015.*

„Tržišno natjecanje – Zabranjeni sporazumi – Europska tržišta toplinskih stabilizatora – Odluka kojom se utvrđuju dvije povrede članka 81. UEZ-a i članka 53. Sporazuma o EGP-u – Dogovaranje cijena, podjela tržišta i razmjena osjetljivih poslovnih informacija – Trajanje povreda – Zastara – Trajanje upravnog postupka – Razumni rok – Pravo na obranu – Pripisivanje povreda – Povrede koje su počinila društva kćeri, partnerstvo bez vlastite pravne osobnosti i društvo kći – Izračun iznosa novčane kazne“

U predmetu T-47/10,

Akzo Nobel NV, sa sjedištem u Amsterdamu (Nizozemska),

Akzo Nobel Chemicals GmbH, sjedištem u Dürenu (Njemačka),

Akzo Nobel NV, sa sjedištem u Amersfoortu (Nizozemska),

Akcros Chemicals Ltd, sa sjedištem u Warwickshireu (Ujedinjena Kraljevina),

koje su zastupali C. Swaak i M. van der Woude, a zatim Swaak i R. Wesseling, odvjetnici,

tužitelji,

protiv

Europske komisije, koju su zastupali F. Ronkes Agerbeek i J. Bourke, a zatim Ronkes Agerbeek i P. Van Nuffel, u svojstvu agenata, uz asistenciju J. Holmesa, *barrister*,

tuženika,

povodom zahtjeva za poništenje Odluke Komisije C (2009) 8682 *final* od 11. studenoga 2009. o postupku primjene članka 81. UEZ-a i članka 53. Sporazuma o EGP-u (predmet COMP/38589 – Toplinski stabilizatori), ili, podredno, zahtjeva za smanjenje iznosa izrečenih novčanih kazni,

OPĆI SUD (četvrto vijeće)

u sastavu: M. Prek, predsjednik, I. Labucka (izvjestitelj) i V. Kreuschitz, suci,

tajnik: S. Spyropoulos, administratorica,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 23. rujna 2014.,

donosi sljedeću

* Jezik postupka: engleski

Presudu [1]

Okolnosti spora

1 Ovaj se predmet tiče Odluke Komisije C (2009) 8682 *final* od 11. studenoga 2009. o postupku primjene članka 81. UEZ-a i članka 53. Sporazuma o EGP-u (predmet COMP/38589 – Toplinski stabilizatori) (u daljnjem tekstu: pobijana odluka).

2 Postupak obuhvaća različite subjekte.

I –*Uključeni subjekti*

A –*Grupa Akzo*

3 Nakon preuzimanja Nobel Industrier 1993. godine Akzo NV postao je Akzo Nobel NV (u daljnjem tekstu: Akzo Nobel), to jest holding društvo grupe društava koja imaju sjedišta i djeluju u cijelom svijetu (u daljnjem tekstu zajedno: grupa Akzo).

4 Do 19. ožujka 1993. djelatnosti proizvodnje i prodaje toplinskih stabilizatora grupe Akzo obavljala su društva kćeri u kojima su 100% kapitala neizravno držali, s jedne strane, Akzo, koji je postao Akzo Nobel, putem posrednika Akzo Chemicals International BV, koji je postao Akzo Nobel Chemical International BV, i, s druge strane, društva Akzo Chemie GmbH i Akzo Chemicals GmbH, koji su postali Akzo Nobel Chemicals GmbH (u daljnjem tekstu: Akzo GmbH), za kositrene stabilizatore, te Akzo Chemie Nederland BV i Akzo Chemicals Nederland BV, koji je postao Akzo Nobel Chemicals BV (u daljnjem tekstu: Akzo BV), za sektor ESBO/esteri.

B –*Partnerstvo Akcros*

5 Akzo Chemicals International, društvo kći čijih je 100% kapitala držao Akzo, a zatim Akzo Nobel, sklopio je 19. ožujka 1993. okvirni sporazum s Harrisons Chemicals (UK) Ltd, društvom kćeri čijih je 100% kapitala držao Harrisons & Crosfield plc, koji je postao Elementis plc, radi objedinjavanja djelatnosti njihovih grupa u vezi s djelatnostima razvoja, proizvodnje i komercijalizacije određenih kemijskih proizvoda, među kojima su bili toplinski stabilizatori (u daljnjem tekstu: okvirni sporazum iz 1993.).

6 Okvirnim sporazumom iz 1993. predviđen je prijenos imovine i osoblja dotičnog sektora na četiri partnerstva, u Ujedinjenoj Kraljevini, Njemačkoj, Nizozemskoj i Sjedinjenim Američkim Državama, pri čemu je kapital svakog pojedinog partnerstva i postojećih društava u Francuskoj (Tinstab SA), Italiji (Harcros Chemicals Italia SpA), Španjolskoj (Harcros Chemicals Iberia SA) i Danskoj (Lankro Sandia ApS) trebala u jednakim dijelovima zadržati grupa Akzo Chemicals International, to jest grupa Akzo i grupa Harrisons Chemicals (UK).

7 Akzo Chemicals International i Harrisons Chemicals (UK) dostavili su 24. ožujka 1993. Europskoj komisiji okvirni sporazum iz 1993. na temelju Uredbe Vijeća (EEZ) br. 4064/89 od 21. prosinca 1989. o kontroli koncentracija među poduzetnicima (SL L 395, str. 1.), kako je ispravljena.

8 Odlukom od 29. travnja 1993. Komisija je okvirni sporazum iz 1993. proglasila spojivim sa zajedničkim tržištem (u daljnjem tekstu: odluka o koncentraciji iz 1993.).

1 — Navedene su samo one točke presude za koje Opći sud smatra da ih je korisno objaviti.

9 Na temelju okvirnog sporazuma iz 1993. partnerstvo Akcros Chemicals (u daljnjem tekstu: partnerstvo Akcros) osnovano je u Ujedinjenoj Kraljevini 28. lipnja 1993. (vidjeti uvodnu izjavu 536. pobijane odluke).

10 Prilikom osnivanja partnerstva Akcros jednake udjele u njemu držali su Pure Chemicals Ltd, društvo čijih je 100% kapitala držao prvo Akzo, koji je postao Akzo Nobel, i različita društva, među kojima na kraju Elementis UK Ltd i Elementis Services Ltd, koji su bili dijelovi grupe čije je holding društvo bio Elementis plc (u daljnjem tekstu zajedno: Elementis).

C – *Zajedničko društvo Akcros*

11 Akzo Nobel se 15. srpnja 1998. sporazumio s Elementisom da putem društva kćeri Pure Chemicals čijih 100% kapitala drži preuzme udjele Elementisa u partnerstvu Akcros, koje je bilo preoblikovano u Akcros Chemical Ltd (u daljnjem tekstu: Akcros) i čiji je kapital od 2. listopada 1998. u cijelosti i neizravno držao Akzo Nobel.

12 Akzo Nobel je 15. ožujka 2007. GIL Investmentsu prodao Akcros.

II –*Upravni postupak koji je doveo do donošenja pobijane odluke*

A –*Otvaranje Komisijine istrage*

13 Istraga, koja je dovela do donošenja pobijane odluke, pokrenuta je nakon što je Chemtura 26. studenoga 2002. podnijela zahtjev za oslobađanje od kazne na temelju Obavijesti Komisije o oslobađanju od kazni i smanjenju kazni u slučajevima kartela (SL 2002., C 45, str. 3.) (vidjeti uvodne izjave 79. i 80. pobijane odluke).

14 Komisija je 30. siječnja 2003. donijela odluku C (2003) 85/4 na temelju članka 14. stavka 3. Uredbe Vijeća br. 17 od 6. veljače 1962., Prve uredbe o provedbi članaka [81.] i [82. UEZ-a] (SL 1962., 13, str. 204.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 3., str. 3.), kojim je Akzo Nobel Chemicals Ltd naložio Akcrosu i njegovim društvima kćerima da se podvrgnu pretrazi radi pronalaženja dokaza o mogućim protutržišnim praksama (u daljnjem tekstu: odluka od 30. siječnja 2003.).

15 Komisija je 10. veljače 2003., također na temelju članka 14. stavka 3. Uredbe br. 17., donijela odluku C (2003) 559/4 o izmjeni odluke od 30. siječnja 2003. (u daljnjem tekstu zajedno: odluke o nadzoru).

16 Provjere na terenu obavljene su 12. i 13. veljače 2003. na temelju odluka o nadzoru, u prostorima Akzo Nobel Chemicalsa i Akcrosa koji se nalaze u Ecclesu, Manchester (Ujedinjena Kraljevina). Tijekom tog nadzora agenti Komisije napravili su preslike velikog broja dokumenata. Tijekom tih radnji predstavnici Akzo Nobel Chemicalsa i Akcrosa naveli su agentima Komisije da određeni dokumenti mogu biti obuhvaćeni obvezom čuvanja profesionalne tajne kojom se štiti komunikacija s odvjetnicima (u daljnjem tekstu: sporni dokumenti).

17 Tijekom ispitivanja spornih dokumenata nastao je nesporazum u pogledu pet dokumenata s kojima se postupalo na dva načina. Naime, agenti Komisije nisu odmah došli do konačnog zaključka u pogledu zaštite koju bi dva dokumenta mogla uživati. Stoga su napravili njihove preslike i stavili ih u zapečaćenu omotnicu, koju su na kraju svoje pretrage ponijeli sa sobom. U pogledu preostala tri sporna dokumenta agent Komisije odgovoran za pretragu zaključio je da oni nisu obuhvaćeni obvezom čuvanja profesionalne tajne te je slijedom toga napravio njihove preslike i dodao ih u spis a da ih nije izdvojio u zapečaćenu omotnicu.

18 Taj je nesporazum doveo je do značajnog sudskog spora (u daljnjem tekstu: sudski postupak Akzo).

B – *Sudski postupak Akzo*

19 Tužbom podnesenom tajništvu Općeg suda 11. travnja 2003. Akzo Nobel Chemicals i Akcros pokrenuli su postupak u bitnome povodom zahtjeva za poništenje odluke C (2003) 559/4 od 10. veljače 2003. i po potrebi odluke od 30. siječnja 2003. kojom se ta društva i njihova društva kćeri obvezuju podvrgnuti se predmetnoj pretrazi (predmet T-125/03, Akzo Nobel Chemicals i Akcros Chemicals/Komisija).

20 Akzo Nobel Chemicals i Akcros podnijeli su 17. travnja 2003. zahtjev za privremenu pravnu zaštitu, osobito radi suspenzije primjene odluka o nadzoru (predmet T-125/03 R, Akzo Nobel Chemicals i Akcros Chemicals/Komisija).

21 Komisija je 8. svibnja 2003. donijela Odluku C (2003) 1533 *final* na temelju članka 14. stavka 3. Uredbe br. 17 (u daljnjem tekstu: odluka od 8. svibnja 2003.) kojom se odbija zahtjev tužitelja za poštovanje povjerljivosti spornih dokumenata.

22 U odluci od 8. svibnja 2003. Komisija je odbila zahtjev Akzo Nobel Chemicalsa i Akcrosa da im se vrate sporni dokumenti te je ukazala na svoju namjeru da otvori zapečaćenu omotnicu, napominjući ipak da tu radnju neće poduzeti prije isteka roka za podnošenje tužbe protiv navedene odluke.

23 Tužbom podnesenom tajništvu Općeg suda 4. srpnja 2003. Akzo Nobel Chemicals i Akcros pokrenuli su postupak radi poništenja odluke od 8. svibnja 2003. (predmet T-253/03, Akzo Nobel Chemicals i Akcros Chemicals/Komisija).

24 Nadalje, oni su podnijeli zahtjev za privremenu pravnu zaštitu, osobito radi suspenzije primjene odluke od 8. svibnja 2003. (predmet T-253/03 R, Akzo Nobel Chemicals i Akcros Chemicals/Komisija).

25 Rješenjem predsjednika Općeg suda od 30. listopada 2003. zahtjev u predmetu T-125/03 R, u vezi s istražnim nalozima, bio je odbijen, ali je djelomično bio prihvaćen zahtjev u predmetu T-253/03 R, u vezi sa zaštitom povjerljivosti spornih dokumenata (rješenje od 30. listopada 2003., Akzo Nobel Chemicals i Akcros Chemicals/Komisija, T-125/03 R i T-253/03 R, Zb., EU:C:2003:287).

26 To je rješenje ukinuto rješenjem od 27. rujna 2004., Komisija/Akzo i Akcros (C-7/04 P (R), Zb., EU:C:2004:566).

27 Dopisom od 15. listopada 2004. tajništvo Općeg suda je Komisiji vratilo zapečaćenu omotnicu koja je sadržavala dva od spornih dokumenata (uvodne izjave 84. do 90. pobijane odluke).

28 Presudom od 17. rujna 2007. tužba podnesena u predmetu T-125/03, i usmjerena protiv istražnih naloga, odbačena je kao nedopuštena. Tužba podnesena u predmetu T-253/03 u vezi sa spornim dokumentima je odbijena kao neosnovana u bitnome stoga što Komisija nije bila počinila pogrešku odlučivši da nijedan od spornih dokumenata nije bio sadržajno obuhvaćen zaštitom povjerljivosti komunikacije između odvjetnika i klijenata (presuda od 17. rujna 2007., Akzo Nobel Chemicals i Akcros Chemicals/Komisija, T-125/03 i T-253/03, Zb., EU:T:2007:287, t. 57. i 184.).

29 Presudom od 14. rujna 2010., Akzo Nobel Chemicals i Akcros Chemicals/Komisija (C-550/07 P, Zb., EU:C:2012:512), Sud je odbio žalbu podnesenu protiv presude Akzo Nobel Chemicals i Akcros Chemicals/Komisija, točka 28. ove presude (EU:T:2007:287).

C – *Završetak Komisijne istrage*

30 Komisija je 8. listopada 2007. i u više navrata 2008. poslala uključenim društvima zahtjeve za pružanje informacija na temelju članka 18. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1/2003 od 16. prosinca 2002. o provedbi pravila o tržišnom natjecanju koja su propisana člancima 81. i 82. [UEZ-a] (SL 2003., L 1, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 1., str. 165.) (uvodne izjave 91. i 93. pobijane odluke).

31 Komisija je 17. ožujka 2009. donijela obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama koja je dostavljena više društava, među ostalim tužiteljima Akzo Nobelu, Akzo GmbH, Akzo BV i Akcrosu 18. ožujka 2008. (uvodna izjava 95. pobijane odluke).

32 Komisija je 11. studenoga 2009. donijela pobijanu odluku.

III – *Pobijana odluka*

33 Pobijanom odlukom Komisija je zaključila da je određeni broj poduzetnika prekršio članak 81. UEZ-a i članak 53. Sporazuma o Europskom gospodarskom prostoru (EGP) jer su sudjelovali u dvjema skupinama protutržišnih sporazuma i usklađenih djelovanja na području EGP-a i u vezi s, s jedne strane, sektorom kositrenih stabilizatora i, s druge strane, sektorom ulja epoksidnog sojinog ulja i estera (u daljnjem tekstu: sektor ESBO/esteri).

34 U pobijanoj odluci utvrđene su dvije povrede koje se odnose na dvije kategorije toplinskih stabilizatora, koji predstavljaju proizvode koji se dodaju proizvodima na bazi polivinilklorida (PVC) radi povećanja njihove termičke otpornosti (uvodna izjava 3. pobijane odluke).

35 Prema članku 1. pobijane odluke svaka od tih povreda sastojala se od utvrđivanja cijena, podjele tržišta putem prodajnih kvota, podjele klijenata i od razmjene osjetljivih poslovnih informacija, osobito o klijentima, proizvodnji i prodaji.

36 U pobijanoj odluci se navodi da su dotični poduzetnici sudjelovali u tim povredama tijekom različitih razdoblja između 24. veljače 1987. i 21. ožujka 2000. za kositrene stabilizatore i između 11. rujna 1991. i 26. rujna 2000. za sektor ESBO/esteri.

37 Pobijana odluka bila je u pogledu svake povrede upućena 20 društava koja su u dotičnim povredama sudjelovala bilo izravno bilo s obzirom na svoju odgovornost kao društva majke (uvodna izjava 510. pobijane odluke).

A – *Utvrđivanje odgovornosti za povrede u pobijanoj odluci*

38 Člankom 1. pobijane odluke tužitelje se smatra odgovornima za njihovo sudjelovanje u povredi koja se odnosi na kositrene stabilizatore, i to za razdoblje od 24. veljače 1987. do 21. ožujka 2000. u pogledu Akzo Nobela, od 24. veljače 1987. do 28. lipnja 1993. u pogledu Akzo GmbH i od 28. lipnja 1993. do 21. ožujka 2000. u pogledu Akcrosa. Na isti način, člankom 1. pobijane odluke tužitelje se smatra odgovornima za njihovo sudjelovanje u povredi koja se odnosi na sektor ESBO/esteri, i to za razdoblje od 11. rujna 1991. do 22. ožujka 2000. u pogledu Akzo Nobela, od 11. rujna 1991. do 28. lipnja 1993. u pogledu Akzo BV i od 28. lipnja 1993. do 22. ožujka 2000. u pogledu Akcrosa.

39 Tako je odgovornost Akzo Nobela, kao holding društva grupe društava od kojih su neka izravno sudjelovala u povredama, utvrđena u pobijanoj odluci za cijelo razdoblje povrede, to jest od 24. veljače 1987. do 22. ožujka 2000.

40 Za razdoblje prije 28. lipnja 1993. (u daljnjem tekstu: prvo razdoblje povrede) Komisija je zaključila da su društva, u kojima je udjele neizravno držao Akzo, koji je postao Akzo Nobel, izravno sudjelovala u povredama, to jest Akzo GmbH, za povredu u vezi s kositrenim stabilizatorima, i Akzo BV, za povredu koja se odnosi na sektor ESBO/esteri (uvodne izjave 512. do 519. pobijane odluke).

41 Za razdoblje od 28. lipnja 1993. do 2. listopada 1998. (u daljnjem tekstu: drugo razdoblje povrede) Komisija je zaključila da je povrede počinilo partnerstvo Akcros (uvodne izjave 563. i 564. pobijane odluke).

42 Za razdoblje od 2. listopada 1998. do 21. ožujka 2000. za kositrene stabilizatore i od 2. listopada 1998. do 22. ožujka 2000. za sektor ESBO/esteri (u daljnjem tekstu: treće razdoblje povrede) Komisija je zaključila da je povrede počinio Akcros (uvodne izjave 582. do 587. pobijane odluke).

43 Što se tiče njezine ovlasti za izricanje tužiteljima novčanih kazni za te povrede, Komisija je u pobijanoj odluci odbila njihove argumente prema kojima je mogla i morala nastaviti svoju istragu tijekom postupaka pokrenutih pred Općim sudom u okviru sudskog postupka Akzo. Komisija je, naime, zaključila da je desetogodišnji rok zastare njezinog prava da izriče novčane kazne prekinut *erga omnes* sudskim postupkom Akzo (uvodne izjave 672. do 682. pobijane odluke).

B – *Pripisivanje novčanih kazni u pobijanoj odluci*

44 U članku 2. pobijane odluke navedeno je kako slijedi:

„Za povredu/e na tržištu kositrenih stabilizatora […] izriču se sljedeće novčane kazne:

1. Elementis plc, Elementis Holdings Limited, Elementis Services Limited, [Akzo Nobel] i [Akcros] solidarno su odgovorni za iznos od 875 200 eura;

2. Elementis Holdings Limited, Elementis Services Limited, [Akzo Nobel] i [Akcros] solidarno su odgovorni za iznos od 2 601 500 eura;

3. Elementis Holdings Limited, Elementis Services Limited i [Akzo Nobel] solidarno su odgovorni za iznos od 4 546 300 eura;

4. [Akzo Nobel], [Akzo GmbH] i [Akcros] solidarno su odgovorni za iznos od 1 580 000 eura;

5. [Akzo Nobel] i [Akcros] solidarno su odgovorni za iznos od 944 300 eura;

6. [Akzo Nobel] i [Akzo GmbH] solidarno su odgovorni za iznos od 9 820 000 eura;

7. [Akzo Nobel] odgovoran je za iznos od 1 432 700 eura;

[…]

Za povredu/e u [sektoru ESBO/esteri] izriču se sljedeće novčane kazne:

18. Elementis plc, Elementis Holdings Limited, Elementis Services Limited, [Akzo Nobel] i [Akcros] odgovorni su za iznos od 1 115 200 eura;

19. Elementis Holdings Limited, Elementis Services Limited, [Akzo Nobel] i [Akcros] solidarno su odgovorni za iznos od 2 011 103 eura;

20. Elementis Holdings Limited, Elementis Services Limited i [Akzo Nobel] solidarno su odgovorni za iznos od 7 116 697 eura;

21. [Akzo Nobel], [Akzo BV] i [Akcros] solidarno su odgovorni za iznos od 2 033 000 eura;

22. [Akzo Nobel] i [Akcros] solidarno su odgovorni za iznos od 841 697 eura;

23. [Akzo Nobel] i [Akzo BV] solidarno su odgovorni za iznos od 3 467 000 eura;

24. [Akzo Nobel] odgovoran je za iznos od 2 215 303 eura […]“

45 Za određivanje iznosa novčanih kazni Komisija je primijenila Smjernice o metodi za utvrđivanje kazni koje se propisuju u skladu s člankom 23. stavkom 2. točkom (a) Uredbe br. 1/2003 (SL 2006., C 210, str. 2., SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 4., str. 58., u daljnjem tekstu: Smjernice iz 2006.).

[izostavljeno]

Postupak i zahtjevi stranaka

51 Tužbom podnesenom tajništvu Općeg suda 27. siječnja 2010. tužitelji su pokrenuli postupak protiv pobijane odluke.

52 Dopisom od 29. srpnja 2011. upućenim tajništvu Općeg suda Komisija je željela skrenuti pozornost Općeg suda na utjecaj koji na ovaj predmet ima presuda ArcelorMittal Luxembourg/Komisija i Komisija/ArcelorMittal Luxembourg i dr., točka 48. ove presude (EU:C:2011:190), što je Opći sud primio na znanje.

53 U navedenom dopisu Komisija je, s jedne strane, povukla argumente koje je podredno bila istaknula, a koji se odnose na suspenziju postupka protiv Akzo Nobela, Akzo GmbH i Akzo BV i izneseni su u točkama 55. do 65. odgovora na tužbu i u točkama 27. do 33. odgovora na repliku.

54 S druge strane, i radi razjašnjenja, Komisija je konkretno navela da ustraje u svojem argumentu koji se odnosi na suspenziju postupka protiv Akcrosa i u svojem cijelom odgovoru na tužbeni razlog koji se temelji na povredi pravila o zastari protiv svih ostalih tužitelja.

[izostavljeno]

97 Na raspravi od 23. rujna 2014. stranke su saslušane prilikom svojih izlaganja i prilikom davanja odgovora na usmena pitanja koja je postavio Opći sud.

98 Tužitelji od Općeg suda zahtijevaju da:

— kao glavni zahtjev, poništi pobijanu odluku;

— podredno, smanji iznos novčanih kazni koje su im izrečene;

— naloži Komisiji snošenje troškova.

99 Komisija od Općeg suda zahtijeva da:

— odbije tužbu;

— naloži tužiteljima snošenje troškova.

[izostavljeno]

Pravo

102 U potporu tužbi tužitelji ističu pet tužbenih razloga.

103 Prvi tužbeni razlog temelji se na povredama pravila o zastari. Drugi tužbeni razlog temelji se na povredi načela savjesne uprave i poštovanja razumnog roka. Treći tužbeni razlog temelji se na povredama prava na obranu. Četvrti tužbeni razlog temelji se na pogreškama u vezi s pripisivanjem povreda i novčanih kazni. Peti tužbeni razlog temelji se na pogreškama u vezi s izračunom novčanih kazni.

I – *Prvi tužbeni razlog koji se temelji na povredama pravila o zastari*

104 U okviru prvog tužbenog razloga, koji se temelji na povredi pravila o zastari, tužitelji kao glavno ističu, s jedne strane, da Komisija nije više mogla postupati protiv njih u vezi s prvim razdobljem povrede i, s druge strane, da su povrede prestale „1996./1997.“ ili „najkasnije“ 1997., tako da je pobijanom odlukom Komisija povrijedila članak 25. stavak 1. točku (b) Uredbe br. 1/2003.

105 Podredno, tužitelji ističu da je u svakom slučaju Komisija povrijedila članak 25. stavak 5. Uredbe br. 1/2003 stoga što u pobijanoj odluci nije dokazala postojanje povreda tijekom 1999. i 2000.

106 Stoga valja ocijeniti argumente koje tužitelji ističu u okviru svojeg prvog tužbenog razloga, a koji se temelji na povredi pravila o zastari, i to prvo u pogledu prvog razdoblja povrede, a potom drugog i trećeg razdoblja povrede.

A – *Prvo razdoblje povrede*

1. Argumenti stranaka

107 Tužitelji ističu da iz uvodne izjave 512. i članka 1. stavka 1. točke (b) i stavka 2. točke (b) pobijane odluke proizlazi da su društva grupe Akzo, za koje je Komisija zaključila da su izravno počinila povredu tijekom prvog razdoblja povrede (to jest, za kositrene stabilizatore, od 24. veljače 1987. do 28. lipnja 1993., a za sektor ESBO/esteri, od 11. rujna 1991. do 28. lipnja 1993.), i to Akzo GmbH i Akzo BV, okončala svoje sudjelovanje u povredama 28. lipnja 1993.

108 Stoga na temelju članka 25. stavka 1. točke (b) Uredbe br. 1/2003 Komisija nije mogla više postupati protiv Akzo GmbH i Akzo BV od 28. lipnja 1998.

109 Tužitelji smatraju da je Komisijina prva službena radnja protiv njih bila poduzeta 12. i 13. veljače 2003.

110 Slijedom navedenog, ne može se utvrditi nikakva odgovornost Akzo GmbH i Akzo BV.

111 Valja stoga poništiti članak 1. stavak 1. točku (b) i stavak 2. točku (b) pobijane odluke.

112 Iz istih razloga se za prvo razdoblje povrede ne može utvrditi ni odgovornost Akzo Nobela kao društva majke tih dvaju društava.

113 Stoga u okviru ovih argumenata valja, barem djelomično, poništiti novčane kazne izrečene člankom 2. točkama 4., 6., 21. i 23. pobijane odluke.

114 Komisija smatra da je u pobijanoj odluci dokazala da su subjekti grupe Akzo sudjelovali u povredi u sektoru kositrenih stabilizatora od 1987. do ožujka 2000. i u povredi u sektoru ESBO/esteri od 1991. do ožujka 2000.

115 Kao što proizlazi iz uvodne izjave 527. pobijane odluke, Komisija je pošla od utvrđenja da se poduzetnik, ako je sudjelovao u povredi kroz razdoblje tijekom kojeg je bio sastavljen od različitih pravnih subjekata, ne može pozivati na pravila o zastari koja bi proizlazila iz unutarnjih restrukturiranja. Inače bi poduzetnici unutarnjim restrukturiranjem mogli lako izbjeći primjenu pravila o zastari. Članak 81. UEZ-a i pravila o zastari iz članka 25. Uredbe br. 1/2003 primjenjuju se na poduzetnike, a ne na pravne subjekte od kojih su sastavljeni. Proizlazi da ako pravne osobe koje su dio poduzetnika Akzo sudjeluju u povredi, rok zastare počinje teći tek od dana kada su prestale povrede koje je počinio navedeni poduzetnik.

116 Komisija ističe da su prve istražne radnje bile poduzete u siječnju i veljači 2003., zbog čega je petogodišnji rok zastare ponovno počeo teći pa su potom poduzete druge istražne radnje, tako da je prva pobijana odluka svakako donesena u roku od pet godina od zadnje istražne radnje.

2. Ocjena Općeg suda

117 U okviru tog prvog dijela prvog tužbenog razloga, koji se temelji na povredi članka 25. stavka 1. točke (b) Uredbe br. 1/2003, tužitelji ističu da je Komisija bila prekludirana postupati protiv Akzo GmbH i Akzo BV od 28. lipnja 1998. te isto tako izreći tim društvima novčanu kaznu solidarno s Akzo Nobelom kao društvu majci navedenih društava.

118 U tom pogledu valja odmah podsjetiti da na temelju članka 25. stavka 1. točke (b) Uredbe br. 1/2003 ovlasti Komisije za izricanje kazni za povrede članka 81. UEZ-a zastarijevaju u roku od pet godina.

119 Stavkom 2. članka 25. Uredbe br. 1/2003 pojašnjeno je da taj rok počinje teći od dana počinjenja povrede propisa, ali da se u slučaju kontinuirane ili ponavljane povrede vrijeme zastare računa od dana kada je prestala povreda propisa.

120 U svojem stavku 3. članak 25. Uredbe 1/2003 određuje da svaka radnja koju poduzme Komisija s ciljem istrage ili vođenja postupaka u vezi povrede propisa, prekida vrijeme zastare za izricanje kazni.

121 U ovom slučaju je nesporno da je Komisija u pobijanoj odluci utvrdila odgovornost kako Akzo GmbH za povredu koja se odnosi na kositrene stabilizatore tako i Akzo BV za povredu koja se odnosi na sektor ESBO/esteri tek do 28. lipnja 1993. (vidjeti uvodne izjave 512. i 513. kao i članak 1. stavak 1. točku (b) i stavak 2. točku (b) pobijane odluke).

122 Također je nesporno da je u pobijanoj odluci odgovornost Akzo Nobela za povrede počinjene tijekom prvog razdoblja povrede utvrđena samo na temelju protupravnog ponašanja Akzo GmbH za kositrene stabilizatore i Akzo BV za sektor ESBO/esteri (vidjeti uvodnu izjavu 514. pobijane odluke).

123 Isto je tako nesporno da su prve radnje Komisije s ciljem istrage ili vođenja postupaka u vezi s povredom propisa, a koje se odnose kako na kositrene stabilizatore tako i na sektor ESBO/esteri, bile poduzete tek na početku 2003.

124 Stoga se ne može osporiti da su prve radnje Komisije koje su imale za cilj istragu ili vođenje postupaka u vezi s povredom propisa u smislu članka 25. stavka 3. Uredbe br. 1/2003, a koje se odnose kako na kositrene stabilizatore tako i na sektor ESBO/esteri, poduzete nakon što je za Akzo GmbH i Akzo BV istekao rok predviđen stavkom 1. te odredbe.

125 U tom pogledu valja podsjetiti da se učinak nastupanja zastare predviđen člankom 25. Uredbe br. 1/2003 ne sastoji od toga da se izbriše postojanje povrede, niti da se Komisija spriječi da u odluci utvrdi odgovornost za takvu povredu (vidjeti u tom smislu presudu od 6. listopada 2005., Sumitomo Chemical i Sumika Fine Chemicals/Komisija, T-22/02 i T-23/02, Zb., EU:T:2005:349, t. 60. do 63.), nego samo od toga da oni koji se koriste zastarom izbjegnu vođenje postupaka namijenjenih izricanju kazni (vidjeti u tom smislu presudu od 27. lipnja 2012., Bolloré/Komisija, T-372/10, Zb., EU:T:2012:325, t. 194.).

126 Nadalje, iz tekstualnog, teleološkog i kontekstualnog tumačenja članka 25. Uredbe br. 1/2003 proizlazi da poput pojedinačnih postupovnih jamstava, kao što je pravo na obranu, te obveze Komisije da dotičnoj pravnoj osobi dostavi obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku i odluku kojom se izriču takve kazne (vidjeti u tom smislu presudu od 10. rujna 2009., Akzo Nobel i dr./Komisija, C-97/08 P, Zb., EU:C:2009:536, t. 57. do 59.), korist od nastupanja zastare na temelju stavka 1. ima te se na nju može pozvati svaka od pravnih osoba zasebno kada su izložene postupcima Komisije. Tako je u sudskoj praksi već priznato da sama činjenica da se društvo kći grupe društava u smislu jedne gospodarske jedinice koristi istekom roka zastare ne može dovesti u pitanje odgovornost društva majke i spriječiti vođenje postupaka protiv tog društva (vidjeti u tom smislu presudu Bolloré/Komisija, t. 125. ove presude, EU:T:2012:325, t. 193. do 196., čemu se u tom dijelu ne protivi presuda od 8. svibnja 2014., Bolloré/Komisija, C-414/12 P, EU:C:2014:301, t. 109.).

127 Toj ocjeni ne proturječi okolnost da se u stavcima 3. i 4. članka 25. Uredbe br. 1/2003 koristi pojam poduzetnika u smislu članka 81. stavka 1. UEZ-a, kojim se samo žele definirati radnje kojima se prekida rok zastare kao i doseg njihovih učinaka s obzirom na sve poduzetnike i udruženja poduzetnika koji su sudjelovali u povredi, to jest uključujući pravne osobe od kojih se sastoje (vidjeti u tom smislu presudu Bolloré/Komisija, t. 125. ove presude, EU:T:2012:325, t. 198. i sljedeće).

128 Iz toga proizlazi da su se Akzo GmbH i Akzo BV, iako su ostali punopravni članovi grupe Akzo, mogli, za razliku od Akzo Nobela, opravdano pozvati na to da je rok zastare istekao u odnosu na njih.

129 Stoga valja prihvatiti prigovore koje tužitelji ističu na temelju članka 25. stavka 1. točke (b) Uredbe br. 1/2003 i poništiti članak 2. točke 4., 6., 21. i 23. pobijane odluke u dijelu u kojem su Akzo GmbH i Akzo BV izrečene novčane kazne u pogledu prvog razdoblja povrede te odbiti u preostalom dijelu.

[izostavljeno]

II – *Drugi tužbeni razlog koji se temelji na povredi načela savjesne uprave i poštovanja razumnog roka*
[izostavljeno]

B –*Drugi tužbeni razlog u dijelu u kojem se odnosi na preinaku pobijane odluke*

319 U okviru drugog tužbenog razloga, koji se temelji na povredama načela savjesne uprave i poštovanja razumnog roka, tužitelji podredno zahtijevaju preinaku pobijane odluke, to jest smanjenje iznosa novčanih kazni koje su im izrečene.

1. Argumenti stranaka

320 Tužitelji smatraju da čak i kad bi Opći sud presudio da povrede načela savjesne uprave i poštovanja razumnog roka nisu dovele do povrede njihova prava na obranu, tako da taj tužbeni razlog ne može opravdati poništenje pobijane odluke u cijelosti, Opći sud mora uzeti u obzir navedene povrede i u izvršavanju svoje neograničene nadležnosti osjetno smanjiti iznos izrečenih novčanih kazni ili ih barem smanjiti za 1%, kako je Komisija postupila u pobijanoj odluci u pogledu svih drugih poduzetnika.

321 U tom smislu smatraju da ih je Komisija, po svemu sudeći, time što im nije odobrila smanjenje od 1%, a što predstavlja povredu načela jednakog postupanja, sankcionirala na diskriminatoran način zbog toga što su ostvarivali svoja prava u okviru sudskog postupka Akzo, a što je suprotno načelu djelotvorne sudske zaštite i odvraća poduzetnike uključene u druge predmete od toga da također ostvaruju svoja prava.

322 Komisija smatra da su primijenjena smanjenja predstavljala kompenzatornu mjeru za sve druge poduzetnike koji su morali čekati na ishod sudskog postupka Akzo i koji su bili u drukčijem položaju od tužitelja po tome što su ovi potonji dali povoda za sudski postupak Akzo. Osim toga, s praktičnog je gledišta očito neuvjerljivo ukazivati na to da bi činjenica da iznimno smanjenje od 1% od iznosa kazne izrečene tužiteljima nije odobreno u ovom predmetu imala bilo kakav odvraćajući učinak na volju drugih tužitelja, suočenih s istom situacijom, da ostvaruju svoja prava u drugim predmetima.

2. Ocjena Općeg suda

323 U okviru drugog tužbenog razloga, koji se temelji na povredama načela savjesne uprave i poštovanja razumnog roka, tužitelji podredno zahtijevaju preinaku pobijane odluke, to jest smanjenje iznosa novčanih kazni koje su im izrečene.

324 U tom pogledu valja podsjetiti da, u izostanku povrede prava na obranu zbog trajanja upravnog postupka, povreda načela poštovanja razumnog roka može navesti Opći sud da u izvršavanju svoje neograničene nadležnosti smanji iznos izrečenih novčanih kazni (presuda od 6. veljače 2014., AC-Treuhand/Komisija, T–27/10, Zb., u žalbenom postupku, EU:T:2014:59, t. 278.).

325 U ovom slučaju valja ustvrditi da Komisija ne osporava prekomjerno trajanje upravnog postupka jer je u pobijanoj odluci ona sama smanjila iznos novčanih kazni izrečenih svim uključenim poduzetnicima, uz iznimku tužiteljâ.

326 Kako bi opravdala ovu razliku u postupanju, Komisija iznosi razliku u objektivno usporedivim situacijama jer su za razliku od drugih poduzetnika tužitelji bili ti koji su dali povoda za sudski postupak Akzo.

327 Ovo se opravdanje ne može prihvatiti.

328 Naime, neovisno o tome jesu li drugi poduzetnici bili odvraćeni od sudskog ostvarivanja svojih prava dok su bili uključeni u istragu Komisije radi povrede pravila o tržišnom natjecanju, argumentacija Komisije nije u skladu s načelom djelotvorne sudske zaštite.

329 Slijedom navedenog, odobrivši svim ostalim uključenim poduzetnicima smanjenje izrečenih novčanih kazni zbog trajanja upravnog postupka, ali ne i tužiteljima samo zbog sudskog postupka Akzo, a kao što proizlazi iz uvodnih izjava 771. i 772. pobijane odluke, Komisija je u navedenoj odluci bez opravdanja nejednako postupila.

330 Stoga Opći sud, u izvršavanju svoje neograničene nadležnosti, smatra da se iznos novčanih kazni izrečenih tužiteljima mora smanjiti za 1%.

331 Shodno tome se ukupni iznos novčanih kazni izrečenih člankom 2. točkama 1. do 7. i 18. do 24., to jest 40,6 milijuna eura za Akzo Nobel i 12,002 milijuna eura za Akcros, smanjuje na 40,194 milijuna eura za Akzo Nobel i na 11,881980 milijuna eura za Akcros.

[izostavljeno]

Troškovi

449 Sukladno odredbama članka 134. stavka 1. Poslovnika Općeg suda, stranka koja ne uspije u postupku snosi troškove, ako je takav zahtjev postavljen.

450 U ovom slučaju Opći sud je djelomično prihvatio zahtjeve tužitelja.

451 Slijedom toga i s obzirom na okolnosti ovog slučaja, valja odlučiti da će Komisija snositi dvije petine troškova tužitelja i tri petine vlastitih troškova. Tužitelji će snositi tri petine vlastitih troškova i dvije petine troškova Komisije.

Slijedom navedenoga,

OPĆI SUD (četvrto vijeće)

proglašava i presuđuje:

1. **Članak 2. točke 4., 6., 21. i 23. Odluke Komisije C (2009) 8682 *final* od 11. studenoga 2009. o postupku primjene članka 81. UEZ-a i članka 53. Sporazuma o EGP-u (predmet COMP/38589 – Toplinski stabilizatori) poništava se u dijelu u kojem su izrečene novčane kazne društvima Akzo Nobel Chemicals GmbH i Akzo Nobel Chemicals BV.**

2. **Ukupni iznos novčanih kazni izrečenih člankom 2. točkama 1. do 7. i 18. do 24. Odluke C (2009) 8682 *final* smanjuje se na 40,194 milijuna eura za Akzo Nobel NV i na 11,881980 milijuna eura za Akcros Chemicals Ltd.**

3. **U preostalom dijelu tužba se odbija.**

4. **Europska komisija snosit će dvije petine troškova Akzo Nobel, Akzo Nobel Chemicals GmbH, Akzo Nobel Chemicals BV i Akcros Chemicals te tri petine vlastitih troškova. Akzo Nobel, Akzo Nobel Chemicals GmbH, Akzo Nobel Chemicals BV i Akcros Chemicals snosit će tri petine vlastitih troškova i dvije petine troškova Komisije.**

Prek Labucka Kreuschitz

Objavljeno na javnoj raspravi u Luxembourgu 15. srpnja 2015.

Potpisi